

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК «СОФІЇВКА» НАН УКРАЇНИ У 2014 РОЦІ

Національний дендрологічний парк «Софіївка» — видатний пам'ятник садово-паркового мистецтва кінця XVIII — початку XIX століть світового значення, пам'ятка паркобудування й архітектури України, занесений до державного реєстру національного культурного надбання (схваленого рішенням Колегії Держкоммістобудування України 23.12.93 р. № 12 на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.92 р. № 466), музей природи і садово-паркового мистецтва. Колекції рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.02.2004 № 73 внесені до реєстру Національного надбання. Згідно з указом Президента України від 28.02.2004 № 249/2004 «Про надання дендрологічному парку „Софіївка” НАН України статусу національного» парк іменується Національний дендрологічний парк «Софіївка» Національної академії наук України.

Національний дендропарк «Софіївка» входить до складу Відділення загальної біології НАН України. Є одним з небагатьох у Правобережному Лісостепу України центром мобілізації та акліматизації рослинного різноманіття, навчально-виховною базою для студентів вузів, учнів спеціальних навчальних закладів і загальноосвітніх шкіл, а також провідною установою в галузі садово-паркового будівництва та туристичною установою.

Основні напрями діяльності дендропарку:

- вивчення природної та культурної флори Правобережного Лісостепу України;
- збереження в штучних умовах у зоні південної частини Правобережного Лісостепу України біорізноманіття рослин, в тому числі рідкісних і зникаючих видів, а також насаджень і ландшафтних композицій парку;
- проведення науково-дослідних робіт у галузі інтродукції і акліматизації рослин і охорони рослинного світу, а також розробка питань ландшафтного паркобудування на базі дендропарку;
- розробка технологій розмноження найбільш цінних видів рослин і впровадження їх в культуру;
- науково-просвітна робота в галузі ботаніки і охорони природи, декоративного садівництва і ландшафтно-архітектури.

Співробітники дендропарку вивчають, аналізують та узагальнюють досягнення дендрології та садово-паркового мистецтва, визначають можливості їх використання в умовах дендропарку та інших парках України.

Структурними підрозділами дендропарку є наукові відділи:

1. Дендрології, інтродукції, паркобудівництва та екології рослин (з лабораторією ландшафтного дизайну та проектування, насінневою лабораторією та підрозділом дендрологів);
2. Репродуктивної біології рослин та впровадження (з лабораторією захисту рослин та дослідно-виробничим розсадником);
3. Фізіології, генетики, селекції і біотехнології рослин (з лабораторією мікроклонального розмноження рослин);
4. Трав'янистих рослин природної та культурної флори (з науковим гербарієм і підрозділом квітниківів).

У 2014 році співробітники Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України працювали над виконанням чотирьох науково-дослідних тем, дві з яких є фундаментальними, а дві — прикладними. У процесі їх виконання отримано наступні найвагоміші результати:

За темою «Теоретичні та практичні засади формування і утримання монокультурних та тематичних садів».

- На основі аналізу літературних джерел та сучасних досягнень ландшафтного будівництва з'ясовано особливості створення монокультурних і тематичних садів в Україні та світі (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, В. М. Грабовий, Г. І. Музика);
- Проаналізовано стан, створених у попередні роки, монокультурних садів у Національному дендрологічному парку «Софіївка» та окреслено перспективи подальшого їх розвитку (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, В. М. Грабовий, Г. І. Музика);
- За завданням адміністрації парку «Софіївка» на основі даних моніторингу і досвіду створення й утримання садово-паркових композицій впроваджено концепції реконструкції ділянок «Партерного амфітеатру», «Площі зборів», ділянки «Острів Ітака» та ін. (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, Г. І. Музика, І. П. Діденко, В. М. Грабовий та ін.);

- Розроблено концепцію благоустрою ділянки кварталу 33 НДП «Софіївка» зі створенням «Саду кленів» площею 3 га, заснування якого планується присвятити видатному українському вченому, доктору біологічних наук, професору, засновнику школи дендрології парку — М. А. Кохно (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, В. М. Грабовий, Г. І. Музика; В. Ф. Собченко та ін.);

За темою «Теоретичні основи регенераційних процесів у представників моноєційних і гермафродитних деревних рослин *in vivo* та *in vitro*»:

- з'ясовано специфіку фізіологічної дії фізичних (інтенсивність освітлення) та хімічних чинників (екзогенні регулятори росту — ізопентіладенін [2-izopentiladenine (2-iP)], тидіазурон [(N-phenyl-N'-1,2,3-thiadiazole-5-urea (C₉H₈N₄OS)] та 6-бензиламінопурин (C₁₂H₁₁N₅), антиоксиданти — диетилдитіокарбамат натрію (C₅H₁₀NS₂Na), сорбент — полівінілпіролідон [(C₆H₉NO)_n] на культивовані *in vitro* рослини різних видів (А. І. Опалко, Л. А. Колдар, М. В. Небиков);
- успішно випробувано 25 нових, розроблених у лабораторії, модифікацій живильних середовищ для індукування морфогенезу та ризогенезу у 16 таксонів; (М. В. Небиков, Л. А. Колдар, О. А. Опалко);
- розроблено технологію мікроклонального розмноження: *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers; *Sorbus × thuringiaca* (Ilse) Fritsch); *Prunus laurocerasus* L.; *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill. (М. В. Небиков, Л. А. Колдар, О. А. Опалко, Н. М. Кучер, В. Д. Адаменко);
- вдосконалено спосіб стратифікації насіння представників роду *Sorbus* L. (М. В. Небиков).

За темою «Оптимізація розмноження та вирощування авто- та алохтонних трав'янистих багаторічників в умовах Правобережного Лісостепу України»

- з'ясовано особливості репродуктивної біології ряду авто — та алохтонних рослин колекції трав'янистих багаторічників Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України та на основі отриманих даних запропоновано оптимальні способи їх розмноження (Т. А. Швець, І. П. Діденко, І. В. Бойко, І. В. Чіков, М. М. Чеканов, Л. Л. Гончарук).
- Узагальнено результати багаторічних досліджень щодо особливостей вирощування найважливіших представників авто — та алохтонних рослин колекції та на цій основі розроблено рекомендації з їх вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України (Т. А. Швець, І. П. Діденко, І. В. Бойко, І. В. Чіков, М. М. Чеканов, Л. Л. Гончарук).

- Узагальнено відомості щодо збереження рідкісних та зникаючих видів автохтонних рослин в умовах *ex situ* в Національному дендрологічному парку «Софіївка» НАН України (І. П. Діденко, А. А. Куземко, Л. Л. Гончарук, М. М. Чеканов, І. В. Чіков)..

- Спільно зі співробітниками Ботанічного саду ім. акад. О. В. Фоміна Київського національного університету ім. Тараса Шевченка розроблено проект Національної стратегії збереження рослин в Україні (А. А. Куземко).

- Здійснено географічний аналіз соціологічних груп видів трав'яної рослинності Полісся та Лісостепу України (А. А. Куземко).

- З'ясовано особливості впливу антропопресингу на едафічні властивості біотопів лучної рослинності в умовах лісової та лісостепової зон України (А. А. Куземко).

- Допрацьовано фітосоціологічну базу даних «Ukrainian Grasslands Database» відповідно до вимог Європейського архіву рослинності (European Vegetation Archive — EVA) та включено її у згаданий архів як найбільшу на сьогодні фітосоціологічну базу даних України (А. А. Куземко).

- Проаналізовано особливості використання кластерного аналізу для класифікації рослинності на прикладі остепнених та вологих лук України. Запропоновано використовувати статистичні показники флористичної та екологічної гомогенності/гетерогенності одиниць рослинності (індекси виразності, загальної інерції, Евклідової відстані, Уїтекерового бета-різноманіття, стандартне відхилення та дисперсія бальних значень екологічних індексів) у якості додаткових критеріїв для відбору оптимального методу кластерного аналізу (А. А. Куземко).

- Оновлено асортимент малорічних трав'янистих рослин для квіткового оформлення згідно нової концепції реконструкції та відновлення первісного вигляду історичного ядра дендропарку «Софіївка» (І. П. Діденко, Т. Д. Ковальчук).

За темою «Біологічні основи інтенсифікації технологій вирощування та впровадження інтродукованих малопоширених і горіхоплідних рослин у розсадниках Правобережного Лісостепу України»:

- З використанням впроваджених у виробництво технологій вирощування декоративних, горіхоплідних та плодових культур, розроблених або вдосконалених співробітниками відділу, вирощено і реалізовано садивного матеріалу на суму 801 тис. грн., передано для висаджування у парк близько 4 тис. шт. саджанців декоративних рослин на загальну суму 90 тис. грн., реалізовано садивного матеріалу через

магазин «Флора Софіївки» на суму 122,5 тис. 580 грн. (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, О. А. Балабак).

- Розроблено, впроваджено та подано до органів Державної патентної реєстрації типові технологічні карти по вирощуванню садивного матеріалу фундуку (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, О. А. Балабак).
- З метою отримання нових форм та гібридів проведено селекційну роботу по запиленню перспективних сортів фундуку (*Corylus domestica* Kosenko et Oralko) (Корончатий, Морозівський, Долинський, Футкурамі, Караманівський, Лозівський кулястий, Давидівський, Боровський, Черкеський-2, Лозівський урожайний, Шедевр, Бадіус, Степовий, Дохідний, Піріжок, Фундук-85, Обільний, Україна-50, Болградська новинка, Перемога, Зоринський, Лозівський булавоподібний, Дар Павлика, Жовтневий, Фундук-45, Дарунок юннатам, Дагаманівський, Свічковий пилюковим матеріалом *Corylus chinensis* Franch., *Corylus avellana* L., *Corylus avellana* «Fuscobriga» та пилюком сортів фундуку з цінними господарськими ознаками (Лозівський Урожайний, Україна-50, Обільний, Дохідний) із встановленням ізоляторів в кількості 300 шт. та отримано насіння фундуку нових гібридних комбінацій, яке висіли в гряди для подальшого вирощування, що є основою для добору нових форм та гібридів (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, О. А. Балабак).
- Отримано сянці F1 з насіння гібридних комбінацій внутрішньовидових таксонів роду *Corylus* (чл.-кор. НАН України І. С. Косенко, О. А. Балабак).
- Розроблено та впроваджено технологію розмноження *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill. від введення в культуру *in vitro* до адаптації рослин-регенерантів в умовах *in vivo* (О. А. Балабак, М. В. Небиков).

Результати наукових досліджень знайшли впровадження на території парку, а також за його межами.

Зокрема, відділом дендрології, інтродукції паркобудівництва та екології рослин проведено комплекс заходів боротьби з омелою, (видалено 120 дерев сильно уражених омелою та здійснено обрізку 280 дерев); проведено комплекс робіт щодо геопластики рельєфу та створення нових газонів і експозиційних груп в історичній частині парку; проведено планову реконструкцію паркових насаджень кварталів № 3, 4, 27, 28, 33 та інших; проведено ландшафтні та санітарні рубки в кварталах № 3, 4, 6, 10, 18, 19, 26, 27, 32, 33, внаслідок чого видалено 256 дерев; у парк висаджено понад 6,5 тис. шт. дерев, кущів і ліан, у тому числі: магнолії (загальною кількістю

190 шт.), дуб червоний та звичайний (75 шт.), ялівець козацький та його форми (980 шт.), ялина звичайна (30 шт.), блакитна (220 шт.) та колюча (3 шт.), бук лісовий та його декоративні форми (38 шт.), береза повисла (20 шт.), самшит вічнозелений (3,5 тис. шт.), клен (144 шт.), кладрастис кентукійський (10 шт.), каркас західний (10 шт.), ялиця іспанська та цільнолиста (25 шт.), виноград дівочий п'ятилисточковий (1,2 тис. шт.), барбарис звичайний (5 шт.), туя західна та ін.; проведено комплекс робіт щодо видалення порубкових залишків, геопластики рельєфу та створення нових газонів загальною площею 1,2 га; проведено ремонт та підсів існуючих газонів на площі 5,56 га; проведено комплекс робіт щодо призупинення демультиплікації монокультурних насаджень ліщини ведмежої (*Corylus colurna*) на площі 3,0 га; впроваджено садивний матеріал у озеленення навчальних і оздоровчих закладів Уманщини (6 актів впровадження); отримано однорічні вкорінені саджанці декоративних та енергетичних верб і тополь загальною кількістю 70 штук.

Відділом трав'янистих рослин природної та культурної флори здійснено озеленення будівель парку: головного корпусу (*Pelargonium peltatum* в кількості 18 шт., *Viola × wittrockiana* Gams. — 18 шт.); старого адміністративного корпусу (*Pelargonium peltatum* в кількості 9 шт., *Asparagus densiflorus* — 18 шт.); озеленення магазину «Флора» (*Pelargonium peltatum* — 18 шт., *Viola × wittrockiana* Gams. — 18 шт.); здійснено озеленення експозиційних ділянок парку: клумби на острові «Анти-Цирцеї» (*Canna × generalis* — 25 шт., *Canna × generalis* 'Америка' — 190 шт.; *Tagetes patula* 'Чемпіон оранж' — 450 шт., *Cineraria maritime* — 200 шт., *Irezine herbstii* — 300 шт.; *Myosotis × hybrida* — 360 шт., *Bellis × hybrid* — 1290 шт.; *Pelargonium peltatum* — 60 шт.); клумби на «Партерному амфітеатрі» (*Canna × generalis* — 25 шт., *Tagetes patula* — 3350 шт., *Irezine herbstii* — 300 шт., *Cineraria maritime* — 300 шт.; *Myosotis × hybrida* — 400 шт., *Salvia splendens* — 2200 шт., *Sedum spectabile* — 460 шт., *Chrysanthemum × hortorum* — 797 шт.); клумба на площі «Зборів» 'Вензель' (*Cineraria maritime* — 700 шт., *Tagetes patula* — 1150 шт., *Irezine herbstii* — 1270 шт.; *Bellis × hybrid* — 430 шт., *Viola × wittrockiana* — 1000 шт.); клумби на вхідній зоні з вул. Київської (*Tagetes patula* — 60 шт., *Chlorophytum comosum*

(Thunb.) Jacques — 100 шт., *Salvia splendens* — 80 шт.; *Petunia × hybrida* — 460 шт.; *Dahlia × hybrida* — 765 шт.; *Viola × wittrociana* — 750 шт.); клумби на адміністративно-науковій зоні: півмісяць (*Canna × generalis hort.* — 135 шт., *Tagetes patula* — 1700 шт., *Cheiranthus × hybrida* — 1000 шт.); рабатка (*Chrysanthemum × hortorum* — 48 шт., *Tagetes patula* — 600 шт., *Bellis × hybrid* — 470 шт.); нова клумба (*Sedum spectabile* — 460 шт., *Viola × wittrociana* — 601 шт., *Bellis × hybrida* — 270 шт., *Myosotis × hybrida* — 445 шт., *Hosta* — 6 шт.); клумба на «Меморіальній зоні» (*Tagetes patula* — 250 шт., *Myosotis × hybrida* — 300 шт.); здійснено озеленення чаш дендропарку весняними та літніми рослинами: чаша «Храм Посейдона» (*Viola × wittrociana* — 170 шт., *Petunia × hybrida* — 20 шт., *Canna × generalis* 'Америка' — 18 шт., *Pelargonium peltatum* — 30 шт.); чаша біля павільйону «Флора» (*Viola × wittrociana* — 30 шт., *Pelargonium peltatum* — 4 шт.); чаша біля гроту «Аполлона» (*Viola × wittrociana* — 40 шт., *Pelargonium peltatum* — 12 шт.); чаша біля «Срібних струмків» (*Bellis × hybrida* — 18 шт., *Tradescantia fluminensis* — 18 шт.); чаша біля «Ахеронтійського озера» (*Bellis × hybrida* — 14 шт., *Tradescantia fluminensis* — 14 шт.); чаша біля музею мармурових скульптур (*Agave americana* L. — 1 шт.); чаша біля «Острова Анти-Цирцеї» (*Viola × wittrociana* — 50 шт., *Pelargonium peltatum* — 20 шт.); чаша на Єлисейських полях (*Agave americana* L. — 1 шт.); чаші на Партерному амфітеатрі (*Agave americana* L. — 16 шт.); чаші біля старого адміністративного корпусу (*Pelargonium peltatum* — 9 шт., *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér. ex Aiton — 3 шт.); озеленення план-карти (*Pelargonium peltatum* — 18 шт.); на кам'янистих відслоненнях о. Ітака здійснено посадки трав'янистих рослин з участю представників родів *Sempervivum*, *Lavandula*, *Iberis*, *Dianthus*, *Silene*, в кількості 45 шт.; у басейні (арборетум ім. В. В. Пашкевича) створено композицію з 5 видами водних та прибережно-болотних рослин; вздовж р. Кам'янка (біля гроту Каліпсо) висаджено *Monochoria korsakowii* Regel et Maack, в кількості 120 шт.; в храм Посейдона висаджено *Nymphaea hybrida* (6 сортів) і *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms.; у верхів'ї Верхнього ставу висаджено *Pistia stratiotes* L.; на ділянках для розмноження прибережно-водних рослин зроблено систему автоматичного підтримування оптимального рівня води

з застосуванням поплавкових кранів; створені нові клумби у верхів'ї о. Ітака, де висаджено 1060 шт. *Sedum album* L.; створена нова клумба біля фонтану Семиструм'янь, де висаджено 1674 шт. *Geranium macrorrhizum*; створена клумба біля бюсту Арістотеля, де висаджено *Hosta ventricosa* — 1995 шт., *Hosta lancifolia* — 3065 шт.; вздовж Нижньої алеї висаджений *Heimerocallis fulva* (L.) L.; здійснено реконструкцію клумби біля Павільйону Флори, де висаджено 17 сортів *Hosta*, в кількості 407 шт.; здійснено реконструкцію ділянки старого парникового комплексу; створено нову інтродукційну ділянку для розмноження тіневитривалих рослин; на місці «Саду безперервного цвітіння» підготовлено ґрунт, створено газон, проведено розбивку узору та висаджено однорічні рослини; створено нові інтродукційні ділянки по масовому вирощуванню *Chrysanthemum × hortorum*; створено нову колекційну ділянку жоржин на ділянці ім. В. В. Мітіна.

Відділом фізіології, генетики, селекції та біотехнології рослин: поповнено експозиційну ділянку відділу, на якій висаджено рослини, для яких розроблено повний цикл технологічних прийомів мікроклонального розмноження від введення *in vitro* до отримання адаптованого до умов *ex vitro* садивного матеріалу; висаджено в умови адаптації 364 рослин-регенерантів, підготовлено для реалізації 285; до відділу репродуктивної біології рослин НДП «Софіївка» НАН України передано 12 гібридних рослин роду *Yucca* L. і 28 рослин *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill.; висаджено на дороццювання рослини-регенеранти на інтродукційну ділянку з адаптаційної кімнати лабораторії мікроклонального розмноження рослин *Amelanchier alnifolia* (Nutt.) Nutt. ex M. Roem. (4 шт.), *Cercis siliquastrum* 'Albida' (3 шт.), *Sorbus latifolia* (Lam.) Pers. (11 шт.), *S. americana* Marshall (12 шт.), *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers. (3 шт.); до відділу трав'янистих рослин природної та культурної флори НДП «Софіївка» НАН України передано 68 сортів рослин роду *Hosta* Tratt.; до Малої академії наук України передано 20 рослин виду *Sorbus domestica* L. на загальну суму 1000 грн.; вирощено 250 сіяньців *Cotinus coggygria* Scop. в парнику, з них 50 шт. висаджено на ділянку ім. В. В. Мітіна, 100 шт. висаджено в контейнери для подальших досліджень; висаджено 36 видів та форм роду *Sorbus* L. на інтродукційну ділянку (за складами); висаджено на інтродукційну ділянку саджанці *Malus micromalus* Mak. (4 шт.), сіяньці

Padus racemosa (Lam.) Gilib. (15 шт.), *Padus serotina* (Ehrh.) Agardh (10 шт.), *Malus zumi* (Mats.) Rehd. (7 шт.), насінневих підщеп яблуні (35 шт.); закладено ділянку клонових підщеп яблуні (Дон 70–456, 62–396, 54–118, 57–490, М.9); для озеленення території ЗОШ № 5 передано саджанці *Pyrus salicifolia* Pall., *P. elaeagnifolia* Pall., *P. calleriana* Despe., що підтверджено актом впровадження; для озеленення території сільської ради села Фурманка Уманського району передано саджанці *Cotinus coggygia* Scop. і *Cotinus coggygia* 'Royal Purple', що підтверджено актом впровадження; для впровадження у колекційні насадження агробіостанції УДПУ ім. Павла Тичини передано саджанці *Pyrus cajon* V. Zapr., *P. salicifolia* Pall., *P. pashia* Buch.-Ham. Ex D. Don., *P. elaeagnifolia* Pall., *P. calleriana* Despe., що підтверджено актом впровадження; передано 16 рослин роду *Sorbus* L. по акту впровадження у Березанівський державний дендропарк (Рівненська обл.).

Відділом репродуктивної біології рослин та впровадження заготовлено здерев'янілі живці листяних порід та висаджено їх в поля розсадника в кількості 42 тис. шт. близько 50 таксонів (в тому числі смородини чорної 8,2 тис. шт. та смородини червоної (*Ribes rubrum* L.) 1,5 тис. шт.); виконано догляд за окулянтами декоративних та плодкових культур на площі 2 га, загальна кількість окулянтів — 39,2 тис. шт.; підготовлено та висаджено у поле для дорощування сіянці і вегетативні підщепи декоративних та плодкових культур — 67,5 тис. шт.; підготовлено сіянці і вкорінені живці та висаджено у поле для вирощування штаблів загальною кількістю 1,8 тис. шт. (*Acer platanoides* L., *Corylus colurna* L., *Malus* Mill., *Betula* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Crataegus* L., *Salix* L., *Cerasus avium* Moench., *Morus* L., *Crataegus* L., *Ligustrum* L., *Catalpa* Scop.); висаджено вкорінені живці з установок штучного туману та сіянці з посівних гряд у поле на дорощування у кількості 30,7 тис. шт., зокрема: *Magnolia* L., *Ginkgo biloba* L., *Catalpa* Scop., *Platanus* L., *Mahonia aquifolium* Nutt., *Dasiphora mandshurica* (Maxim.) Sojak., *Thuja occidentalis* var. *globosa* Gordon, *Thuja occidentalis* f. *fastigiata* (H. Jaeger) Beissn., *Thuja occidentalis* f. *columna*, *Juniperus* L., *Buxus sempervirens* L., *Diospyros* L.; виконано роботи із щеплення декоративних форм рослин на штабах у кількості 2,45 тис. шт. (*Corylus avellana* f. *contorta*; *C. a. f. maxima*; *C. a. f. aurea*

Petz. et G. Kirchn., *Morus alba* f. *Pendula*, *Larix* Mill., *Acer platanoides* f. *globosum* (G. Nicholson) Schwer., *Salix alba* f. *vitellina pendula* Rehl., *Picea abies* f. *pendula* (P. Lawson) Nash, *Malus* Mill., *Cerasus avium* f. *pendula*, *Robinia pseudoacacia* L., *Betula pendula* Roth., *Abies concolor* Lindl. et Gord., *Catalpa speciosa* f. *globosa*, *Prunus serrulata* Lindl., *Cerasus vulgaris* f. *globosa*); виконано живцювання декоративних та плодкових культур зеленими, здерев'янілими та комбінованими живцями в умовах установок дрібнодисперсного зволоження у кількості 139,6 тис. шт. (*Rosa* × *hybrida*, *Thuja occidentalis* L., *Juniperus* L., *Microbiota* Kom., *Thujaopsis* Sieb. et Zucc., *Taxus baccata* L., *Picea* Dietr., *Buxus* L.); висаджено вкорінені відсадки фундуку (*C. domestica* Kosenko et Opalko) (відібраних в 2013 р.) у поле на дорощування у кількості 11,3 тис. шт. та змонтовано на даних полях дорощування системи краплинного зрошення; проведено окулірування декоративних та плодкових рослин на ділянках площею 2 га в кількості 58,8 тис. шт., реалізовано садивний матеріал декоративних та плодкових рослин: 1013,5.

Протягом 2014 року НДП «Софіївка» виступив організатором та співорганізатором трьох наукових зібрань: практичного семінару «Ринок фундука, грецького горіха, їстівного каштану: розвиток, виробництво, переробка», організованого спільно з Всеукраїнською громадською організацією «Українська горіхова Асоціація» (13–14 червня, м. Умань, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України); Міжнародної конференції молодих учених «Актуальні проблеми ботаніки та екології», організованої спільно з Інститутом ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (912 вересня, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України); ІХ Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», присвяченій 100-річчю від дня народження Нормана Борлоуга та 180-річчю від часу заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка, організованої спільно з Інститутом молекулярної біології і генетики НАН України, Українським товариством генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова (22–26 вересня, м. Умань, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України). Продовжувалась робота постійнодіючого, науково-практичного семінару «Автохтонні та інтродуковані рослини».

У 2014 році співробітники НДП «Софіївка» НАН України взяли участь у 22 наукових заходах та зібраннях, з яких 5 за межами України. Вийшло з друку 98 наукових праць, з яких 1 монографія, 2 методичні рекомендації, 1 брошура, 1 автореферат, 39 статей у фахових виданнях, 54 тез доповідей на конференціях.

Дениско І. Л. під керівництвом чл.-кор. НАН України Черевченко Т. М. захистила кандидатську дисертацію на тему: «Біолого-екологічні особливості, інтродукція, перспективи використання троянд групи патіо у Правобережному Лісостепу України» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 03.00.05 — ботаніка.

До аспірантури Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України у 2014 році було прийнято двох осіб з відривом від виробництва, 3 особи завершили навчання. Отже, на кінець 2014 року в аспірантурі НДП «Софіївка» навчається 8 осіб, троє осіб є здобувачами НДП «Софіївка» НАН України, двоє співробітників є здобувачами Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України.

Протягом 2014 року здійснено 13 експедиційних виїздів: на р. Сіверський Донець (Харківська обл.) для дослідження та інтродукції інвазивного виду *Pistia stratiotes* L.; на р. Дніпро, м. Київ (привезено *Sagittaria sagittifolia* L., *Butomus umbellatus* L., *Nymphaea alba* L., *Scirpus tabernaemontani*, *Hydrocharis morsus-ranae* L.); до Національного природного парку «Кармелюкове Поділля»; у Кіровоградську обл., Ульяновського р-ну, окол. с. Йосипівка; до Івано-Франківської обл., Долинський р-н; до Іспанії (Наварра, експедиція EDGG); до Устимівського дендропарку Глобинського району Полтавської обл.; до Львівського ботанічного саду з метою отримання сіянців *Fagus sylvatica* та вивчення колекції хвойних рослин; до Ботанічного саду Харківського національного

університету ім. В. Н. Каразіна з метою вивчення колекції хвойних рослин; до парку урядової резиденції «Межигір'я» (привезено матеріал для розмноження представників родів *Acer* L. (1 таксон) та *Cotoneaster* Medik. (3 таксони); до Інституту помології ім. Симиренка НААН з метою поповнення колекції плодкових рослин; до ботанічних садів міста Києва (отримано матеріал для розмноження 5 сортів троянд 3 садових груп); до фермерських господарств Уманського району (отримано матеріал для окулірування 45 сортів троянд 7 садових груп).

Колекція рослин Національного дендропарку «Софіївка» нараховує 2895 видів та внутрішньовидових таксонів, в тому числі 1911 таксономічних одиниць деревних та кущових і 984 трав'янистих рослин.

Насінневою лабораторією Національного дендрологічного парку «Софіївка» було розіслано у ботанічні сади і дендропарки України (Львів, Рівно, Дніпропетровськ, Харків, Івано-Франківськ, Київ) 170 зразків насіння, проведено обмін насінням з ботанічними установами України і зарубіжжя (Чехія, Польща, Німеччина, а також Ужгород, Київ), отримано 202 зразки насіння. Науковий гербарій (SOF) цього року поповнився зразками з експедиційних виїздів у Вінницьку, Кіровоградську, Івано-Франківську обл. (35 аркушів), з флори «Наварри» (Іспанія) (36 аркушів). Були отримані гербарні зразки деревних та кущових порід «Арборетуму ім. Пашкевича В. В.» у кількості 44 аркуша та представників роду *Pyracantha* у кількості 7 аркушів, а також 21 аркуш представників роду *Pyrus*. Станом на кінець 2014 року науковий гербарій НДП «Софіївка» НАН України нараховує понад 8,6 тис. зразків.

До чергового збірника наукових праць Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України увійшло 27 публікацій, підготовлених науковцями дендропарку, а також фахівцями інших наукових установ.

Головний редактор Збірника
Директор Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України,
чл.-кор. НАН України,
д. б. н., професор

І. С. Косенко